

Sborník prací Přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci. Matematika

Milan Král; Miroslav Laitoch; Ladislav Sedláček; Josef Šimek; Miloslav Zedek
Rozvoj matematiky na přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Sborník prací Přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci. Matematika, Vol. 16 (1977), No. 1,
185--204

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/120049>

Terms of use:

© Palacký University Olomouc, Faculty of Science, 1977

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

**ROZVOJ OBORŮ NA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTĚ
UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI**

**РАЗВИТИЕ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ФАКУЛЬТЕТА
ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. ПАЛАЦКОГО В Г. ОЛОМОУЦ**

**DEVELOPMENT OF SPECIALIZATIONS IN THE FACULTY OF
NATURAL SCIENCES, PALACKÝ UNIVERSITY, OLOMOUC**

Publikace pojednává o rozvoji oborů, které jsou dnes zastoupeny na přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého. Od obnovení univerzity v Olomouci v r. 1946 prošly za 30 let složitým vývojem. Je to patrné z jednotlivých příspěvků věnovaných historii a perspektivě matematiky, fyziky, chemie, geologie, geografie, biologie a tělesné výchovy.

В настоящем выпуске обсуждается развитие тех специальностей, которые в настоящее время существуют на факультете естественных наук университета им. Палацкого. От возобновления университета в городе Оломоуц в 1946 году они прошли в течение 30 лет сложным развитием. Это видно из отдельных статей этого выпуска, которые посвящены истории и перспективе математики, физики, химии, геологии, географии, биологии и физкультуре.

The submitted set of papers deals with development of individual specializations in the curriculum of the Faculty of Natural Sciences of the Palacký University in Olomouc. After the University in Olomouc was re-opened in 1946 the specializations have been through an intricate development within the past 30 years. This follows from individual papers dedicated to the history and the prospect of mathematics, physics, chemistry, geology, geography, biology and physical education.

Prof. RNDr. et CSc. Ladislav Sedláček
děkan přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého
декан факультета естественных наук университета им. Палацкого
Dean of Faculty of Natural Sciences, Palacký University

Katedra algebry a geometrie

Vedoucí katedry: Prof. RNDr. Ladislav Sedláček, CSc.

Katedra matematické analýzy a numerické matematiky

Vedoucí katedry: Prof. RNDr. Miroslav Laitoch, CSc.

Katedra metodiky matematiky a elementární matematiky

Vedoucí katedry: Prof. dr. Miloslav Zedek

Laboratoř výpočetní techniky

Ředitel: RNDr. Milan Král, CSc.

ROZVOJ MATEMATIKY NA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTĚ UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI

MILAN KRÁL, MIROSLAV LAITICH, LADISLAV SEDLÁČEK, JOSEF ŠIMEK,
MILOSLAV ZEDEK

(Předloženo 30. dubna 1976)

1. Rozvoj oboru matematika na olomoucké univerzitě

Matematika byla podle studijního řádu z konce 16. století jedním z učebních předmětů již na olomoucké jezuitské univerzitě. Přednášky z matematiky na filozofické fakultě začaly r. 1579.

Období světového rozvoje matematiky — charakterizované především vznikem analytické geometrie a infinitézimálního počtu — se však na olomoucké univerzitě neprojevovalo.

Podle dochovaných přednášek z r. 1667—1691 byla aritmetika omezena na základní početní výkony, trojčlenku, odmocňování dvěma a třemi, na pojednání o aritmetických a geometrických posloupnostech a na některé poznatky z teorie čísel. Základy algebry neobsahovaly ani nauku o řešení rovnic. V geometrii se probíraly jen některé elementární konstrukce, výpočty obsahů a objemů, rovinná a sférická trigonometrie, dále základy astronomie, gnómónika (tj. nauka o konstrukci slunečních hodin) a výpočty církevních svátků. Více pozornosti bylo věnováno praktické geometrii a základům geodézie.

Z pozdějších významnějších učitelů jsou známi především Adam Kochaňski (1673), který přispíval do Leibnizových Act Eruditorum, Jakub Kresa (1683—1684) jehož práce v trigonometrii měly světový ohlas, Jan Tesánek (do r. 1763), který rozvíjel infinitézimální počet a teorii čísel, Jakub Filip Kullik (1816—1817), který je pokládán za nejvýznamnějšího matematika působícího na olomoucké univerzitě a František Močník (1851), pozdější autor četných učebnic algebry a geometrie pro střední školy.

Po obnovení olomoucké univerzity v r. 1946 byl na pedagogické fakultě UP a bienniu přírodních věd zřízen matematický ústav, vedený až do r. 1949 akademikem Josefem Novákem.

Roku 1952 byla zřízena na pedagogické fakultě UP katedra matematiky, fyziky a chemie. Řízení tak rozsáhlé katedry bylo velmi obtížné a proto již r. 1954, po zřízení Vysoké školy pedagogické vznikla samostatná katedra matematiky, která se po zřízení přírodovědecké fakulty UP postupně rozdělila na katedru algebry a geometrie, katedru matematické analýzy a na katedru metodiky matematiky a elementární matematiky. Zřízení studijní specializace numerická matematika v r. 1962 vyvolalo potřebu výpočtového střediska, především pro výchovu vysokoškolsky kvalifikovaných pracovníků pro řešení úkolů souvisejících s matematizací současné vědy a automatizací produkčních a informačních systémů.

Vzhledem k tomu, že na vysoké škole pedagogické spočívalo těžiště práce ve výchově a vzdělávání učitelů škol I. a II. cyklu, orientovalo se i zaměření odborné a vědeckovýzkumné práce učitelů tímto směrem. Členové katedry matematiky byli autory, spoluautory, recenzenty a redaktory středoškolských učebnic a metodických pomůcek k učebnicím, překládali metodickou literaturu ze sovětských pramenů a učebnici vyšší matematiky od V. I. Smirnova. Zvláštní pozornost věnovali také učebním textům pro studenty přírodovědecké fakulty. V letech 1963—1970 vyšla řada skript (algebra, matematická analýza, zobrazovací metody, posloupnosti a řady, operátorový počet, diferenciální geometrie, topografie a praktická geometrie, metodika matematiky, metodika deskriptivní geometrie aj.).

Kolektiv oboru matematiky publikoval také četné vědecké práce z teorie množin, topologie, matematické analýzy, algebry, geometrie, matematické statistiky, matematických strojů a zvláště z teorie vyučování matematice.

V současné době do oboru matematika na přírodovědecké fakultě UP jsou zahrnuty tři výše uvedené katedry a Laboratoř výpočetní techniky, která je sice od září 1975 organizačně připojena k rektorátu UP, ale svým umístěním a pracovní náplní je v nejužším kontaktu s matematickými pracovišti přírodovědecké fakulty UP.

Matematická pracoviště na přírodovědecké fakultě zajišťují přípravu středoškolských profesorů matematiky v kombinacích zejména s fyzikou, chemií, deskriptivní geometrií, geografii, tělesnou výchovou a od stud. roku 1976/77 i s biologií. Je připraveno také učitelské studium matematické informatiky pro zajištění výuky výpočetní techniky na středních školách.

V odborném studiu se právě zřizuje nový studijní obor Numerická matematika (matematická informatika) a Matematika ve specializaci na numerické metody.

Někteří pracovníci katedry matematické analýzy ve spolupráci s Laboratoří výpočetní techniky vyučují základům programování číslicových počítačů určeným všem studentům univerzity.

Všechny katedry se podílejí také na matematické přípravě studentů odborných specializací Jemná mechanika a optika a Analytická chemie.

Požadavky dnešní praxe vyžadují, aby pracovníci oboru matematika na přírodovědecké fakultě zavedli také postgraduální studium nebo kurzy postgraduálního studia se speciálním zaměřením na matematickou informatiku a numerické metody.

Vedle přeškolovacích kursů v numerické matematice jde především o Aplikace výpočetní techniky v sociologických průzkumech, v medicíně, v optice a elektronice, dále o specializované kurzy Teorie automatů a formálních jazyků a Použití analogových počítačů ve výuce na střední škole.

Obor matematika na přírodovědecké fakultě, jehož členy jsou všichni učitelští, vědečtí a odborní pracovníci všech tří kateder a Laboratoře výpočetní techniky, si pro svou další práci klade především tyto úkoly:

- Připravovat umístění všech pracovišť sdružených v oboru po ukončení přístavby fakulty a perspektivně po vybudování matematického ústavu.
- Provést hluboký rozbor obsahu studia matematiky na přírodovědecké fakultě — jeho pojetí vzhledem k perspektivnímu rozvoji vědy, potřebám národního hospodářství a ostatních oblastí života naší socialistické společnosti i vzhledem k racionalizaci a koncepcím postgraduálního studia v učitelských i neučitelských specializacích.
- Zajišťovat spolupráci všech matematických pracovišť při přípravě vědeckých konferencí, seminářů a porad v oblasti matematiky, teorie jejího vyučování a filosofických, ideologických i výchovných otázek ve výuce matematiky.
- Koordinovat plány vědeckovýzkumné práce, zajišťovat vzájemné oponentury vědeckých úkolů a prací připravených k publikaci.
- Koordinovat modernizační proces ve výuce matematiky na přírodovědecké fakultě.
- Koordinovat práci a kádrový růst členů oboru matematika.
- Zajišťovat rovnoměrné pedagogické zatížení členů oboru.
- Dále zkvalitňovat výuku programování číslicových počítačů pro všechny studenty UP.

2. Rozvoj katedry algebry a geometrie

Výuku matematiky v prvních letech po osvobození obstarávali 4 učitelé interní a řada externích učitelů, z nichž mnozí se stali později učiteli interními. Počet studentů interních a studujících při zaměstnání byl vysoký, takže učitelé plnili své úkoly se značným vypětím sil. To se však postupně lepšilo, zvláště příchodem nových učitelských sil. Značné požadavky na učitele kladlo v prvních letech po válce další vzdělávání učitelů při zaměstnání o sobotách a nedělích.

Na výuce matematiky se podíleli v prvních poválečných letech význační učitelé a vědečtí pracovníci jako byli akademik J. Novák, prof. dr. M. Mikan a další.

Vedoucím dnešní katedry algebry a geometrie je prof. dr. Ladislav Sedláček, CSc., t.č. děkan fakulty.

Na katedře algebry a geometrie působí v současné době 3 profesori a 12 odb. asistentů, z nichž všichni mají akadem. titul RNDr., 4 vědeckou hodnost CSc. (3 jsou v kandidátském řízení, zbývající v řízení nebo volné vědecké přípravě) a jeden má po habilitaci. Katedra má samostatnou sekretářku a jednoho řemeslníka specialistu. Katedra vlastní jednu specializovanou posluchárnu pro výuku deskriptivní geometrie, 9 pracoven pro učitele a laboratoř analogových počítačů. Až do ukončení přístavby fakulty je nouzově jako pracovna používána také studovna, která je společná s katedrou metodiky matematiky a elementární matematiky. Katedra zajišťuje výuku algebry a geometrie, topologie a deskriptivní geometrie pro učitelskou specializaci a odbornou specializaci numerická matematika, matematická informatika a optika jemná mechanika. Katedra odborně pečuje o společnou knihovnu všech kateder matematiky s více jak 8 000 svazky. Koupí a výměnou dostává knihovna 85 našich a zahraničních matematických periodik. Při katedře algebry a geometrie byl utvořen kabinet analogových počítačů vedený ing. K. Benešem, CSc. Kabinet je vybaven jednak analogovým počítačem vlastní konstrukce, jednak dvěma analogovými počítači čs. výroby MEDA 80 s přídavnými zařízeními. Programování analogových počítačů je zařazeno do výuky učitelské i odborné specializace. Katedra algebry a geometrie se podílí na výuce matematiky a deskriptivní geometrie 172 studentů pro učitelství na školách II. cyklu, 171 studentů odborných specializací numerická matematika, matematická informatika, optika a jemná mechanika v interním studiu, 19 studujících při zaměstnání a 72 posluchačů postgraduálního studia.

Katedra algebry a geometrie zajišťuje výuku ve studiu interním, studiu při zaměstnání a studiu postgraduálním v učitelské i odborné specializaci. Tyto úkoly plní mnozí učitelé katedry značně vysokým překračováním pedagogického úvazku. V rámci katedry působí dvě komise pro udělování akademického titulu RNDr., a to komise pro geometrii a topologii (předseda prof. dr. J. Šimek) a komise pro algebru a teorii čísel (předseda prof. dr. L. Sedláček, CSc.). Před oběma komisemi pro udělení akademického titulu RNDr. získala akademický titul řada učitelů vysokých škol z Ostravy, Žiliny, Brna. Dva učitelé katedry (prof. dr. L. Sedláček, CSc., a prof. dr. J. Šimek) jsou členy celostátní komise pro obhajobu kandidátských disertačních prací z pedagogiky, oboru teorie vyučování matematice společné pro Prahu a Olomouc. Dva členové katedry jsou školiteli.

Vědeckovýzkumná činnost katedry je zaměřena na problematiku z oboru algebra a na problémy z oboru geometrie. V oboru algebra se katedra podílí na dílčím státním úkolu I-4-2/7e „Obecné algebraické struktury a jejich aplikace“ (odp. prac. prof. dr. L. Sedláček, CSc.) a v oboru geometrie je vědecká práce katedry zaměřena na fakultní výzkum „Ternární struktury“ (odp. prac. dr. D. Klucký, CSc.). Výsledky obou výzkumných úkolů byly publikovány v devíti vědeckých pracích a byly předloženy dvě kandidátské práce. Někteří další učitelé katedry spolupracují na státních úkolech mimo rámec katedry (katedra matematické analýzy UP Olomouc), katedra algebry a geometrie UJEP Brno). Členové katedry se podílejí dále na oponentských posudcích prací kandidátských a rigorosních, na recenzích pro domácí i zahraniční

časopisy, konají odborné přednášky pro učitele v činné službě o modernizaci vyučování matematice a jiné vědecko-populární přednášky. V rámci družby má katedra styk s univerzitou K. Marxe v Lipsku, s pedagogickým institutem V. I. Lenina v Moskvě a s pedagogickým institutem Ušinského v Oděse. Mnozí členové katedry se zúčastňují aktivně i pasivně konferencí a sjezdů doma i v zahraničí, letních škol z algebry nebo geometrie s mezinárodní účastí a jiných pracovních odborných konferencí. Katedra hostila vědecké pracovníky z SSSR (prof. A. N. Golovin z Moskvy) a z PLR (prof. V. Radziejewski z Lublinu) a každým rokem 8 studentů s dvěma pedagogickými vedoucími z pedagogického institutu v Oděse a 15 studentů s dvěma pedagogickými vedoucími z pedagogického institutu z Moskvy.

Na katedře se úspěšně rozvíjí zájmová vědecká činnost studentů ve třech vědeckých kroužcích; mimo to učitelé katedry věnují individuální péči nadaným studentům.

Katedra algebry a geometrie organizovala r. 1972 letní školu z obecné algebry a uspořádaných množin s mezinárodní účastí v Horní Lipové (ve spolupráci s Brnem a Bratislavou) a každým rokem se od r. 1971 na jejím uspořádání podílí. Kabinet analogových počítačů při katedře algebry a geometrie pořádal již dvakrát celostátní kurs v programování analogových počítačů pro odborníky a odborné učitele. Řada učitelů katedry se aktivně podílela na celouniverzitní ideologické konferenci z matematiky v r. 1974.

Členové katedry udržují pracovní styky s odborníky v oborech algebra a geometrie v zahraničí (v SSSR, NDR, RLR, MLR), katedra uskutečnila výměnné přednáškové pobyty učitelů, studijní pobyty mladších učitelů katedry na pracovištích domácích i v zahraničí.

Spolupráce katedry s domácími pedagogicko-vědeckými pracovišti na vysokých školách se projevuje tím, že někteří učitelé katedry jsou zváni do komisí pro obhajobu kandidátských disertačních prací nebo, že jsou přítomni habilitačnímu řízení jako oponenti. Všichni učitelé katedry jsou členy JČMF a řada z nich funkcionáři ve výboru, v sekcích vědecké i pedagogické ať již celostátní nebo při olomoucké pobožce. Vedoucí katedry (prof. dr. L. Sedláček, CSc.) je členem oborové komise pro přírodní vědy MŠ ČSR a SSR, další učitel (prof. dr. J. Šimek) je poradcem v komisi pro matematiku a fyziku MŠ ČSR a SSR. Spolupráce katedry s praxí se jeví hlavně v oblasti školské (např. přednášky v KPÚ, školení učitelů, přednášky pro olympioniky matematiky, pomoc při zřizování matematických tříd gymnasia v Bílovci, pomoc při organizování MO apod.); katedra má styk se závody ARITMA Praha, Meopta Přerov, Sigma Lutín, Tesla Rožnov.

Katedra se podílí výraznou měrou na výchově studentů nejen po stránce odborné, ale i v oblasti politickovýchovné. Sedm členů katedry je skupinovými učiteli (tj. přes 50 %) a jeden člen katedry učitelem ročníkovým. Katedra má vypracovaný podrobný plán politickovýchovné práce, který se kontroluje semestrálně. Členové katedry zastávají různé funkce stranické, v masových a společenských organizacích i mimo fakultu, vedoucí katedry vykonává stranické funkce v rámci městském, okresním, krajským i celostátním. Řada členů katedry se zúčastňuje společensky

prospěšných akcí (pedagogický dozor na podzimní bramborové brigádě, brigády v akci „Z“ apod.). Ze stručně uvedeného výčtu je zřejmé, že se katedra plně společensky angažuje.

Katedra algebry a geometrie chce perspektivně přispívat ke zkvalitňování a prohlubování politickovýchovné práce se studenty učitelské i odborné specializace, posílat na školy socialistické učitele, vyspělé po stránce politické, vzdělané po stránce odborné i metodické a na závody plně kvalifikované, politicky vyspělé odborníky v numerické matematice a matematické informatice.

V pedagogické práci se chce perspektivně zaměřit na zefektivnění výuky matematiky co do obsahu i metod. Za tím účelem se počítá s vybudováním odborných učeben, vybavených nejmodernější technikou.

Ve vědecké práci chce katedra pokračovat týmově ve státním výzkumu z oboru algebra a přejít týmově i na státní výzkum v oboru geometrie.

Přítom je katedra schopna zajistit a zefektivnit výuku matematiky v postgraduálním studiu učitelů i odborníků a v nových oborech perspektivně požadovaných naší společností.

3. Rozvoj katedry matematické analýzy a numerické matematiky přírodovědecké fakulty University Palackého

2.1. Katedra matematické analýzy byla zřízena na přírodovědecké fakultě University Palackého od začátku studijního roku 1960/61. Vznikla rozdělením katedry matematiky Vysoké školy pedagogické, která byla uvedeného roku zrušena a jejíž členové přešli do svazku University Palackého. Vedením katedry byl pověřen Miroslav Laitoch a prvními učiteli katedry byli Jindřich Palát, Stanislav Trávníček, Božena Věchtová, Jan Voráček, Jan Závodný. Katedra získala pracovny v části přízemí budovy lékařské fakulty, Leninova 8.

Od roku 1972 dostává katedra nové úkoly se zabezpečením nového předmětu Základy programování, přednášeného pro studenty University Palackého a od roku 1974 garantuje výuku nového studijního oboru numerická matematika (se zaměřením na matematické zabezpečení výpočetní techniky). Proto se mění od 1. 9. 1975 název katedry na katedra matematické analýzy a numerické matematiky přírodovědecké fakulty University Palackého.

Katedra matematické analýzy je nyní umístěna v 2. poschodí budovy na Gottwaldově ulici č. 15. Má k dispozici 6 místností, které slouží za pracovny členů katedry. Má jednu odbornou učebnu pro výuku numerických metod. Pro počty studentů, které se v posledních letech zvyšují, bude třeba hledat možnost prostorového rozšíření katedry.

2.2. První učitelé katedry matematické analýzy působili na Universitě Palackého již dříve, a to na katedře matematiky, fyziky a chemie její pedagogické fakulty či bienniu přírodních věd, resp. působili na katedře matematiky Vysoké školy pedago-

gické, která byla od zač. stud. roku 1960/61 zrušena a její fakulty se staly fakultami University Palackého. Uvedeme nyní v abecedním pořadí interní učitele katedry matematické analýzy, kteří na ní do dnešního dne působí. U jména uvádíme dobu strávenou na Universitě Palackého resp. Vysoké škole pedagogické.

Interní učitelé katedry matematické analýzy.

8	RNDr. Josef Hošek, odborný asistent	(12. 2. 1962 — dosud)
10	RNDr. Jiří Kobza, odborný asistent	(1. 8. 1963 — dosud)
13	RNDr. Tomáš Kojecký, odborný asistent	(17. 1. 1968 — 30. 1. 1969; 1. 9. 1972 LVT — 1. 10. 1973 dosud)
7	RNDr. Pavla Kunderová, odb. asistentka	(1. 9. 1961 — dosud)
1	Prof. RNDr. Miroslav LAITICH, CSc., profesor	(1. 9. 1949 — 30. 9. 1952; 1. 10. 1955 dosud)
16	Doc. RNDr. František Neuman, CSc., docent	(1. 10. 1974 — 30. 9. 1975 část. prac. poměr)
3	Doc. RNDr. Jindřich Palát, CSc., docent	(1. 9. 1957 — dosud)
15	RNDr. Irena Rachůnková, odb. asistentka	(1. 9. 1972 LVT — 1. 10. 1973 — dosud)
12	RNDr. Svatoslav Staněk, odborný asistent	(1. 8. 1964 — dosud)
14	RNDr. Dagmar Šedová, odborná asistentka	(1. 12. 1969 — dosud)
4	RNDr. Stanislav Trávníček, CSc., odb. asistent	(1. 9. 1958 — 31. 8. 1972; — 30. 4. 1975 LVT)
17	RNDr. Jiří Vanžura, CSc., odborný asistent	(1. 10. 1974 — 30. 9. 1975 část. prac. poměr)
2	RNDr. Božena Věchtová, odborná asistentka	(1. 1. 1953 — 30. 9. 1972)
11	RNDr. Vladimír Vlček, odborný asistent	(1. 2. 1964 — dosud)
6	Doc. RNDr. Jan Voráček, CSc., docent	(1. 2. 1959 — 31. 5. 1974)
5	Jan Závodný, asistent	(1958—1961)
9	RNDr. Jiří Zeman, odborný asistent	(15. 6. 1962 — dosud)

— číslo vpředu značí pořadové číslo příchodu učitele na katedru;

— LVT značí Laboratoř výpočetní techniky University Palackého

Další zaměstnanci katedry matematické analýzy

RNDR.	Jitka Kojecká, odborná asistentka, technik	(1. 9. 1969 — dosud)
	Libuše Muzikantová, dokumentaristka	(10. 4. 1967 — dosud)
	Bedřich Půža, věd. aspirant	(1. 10. 1972 — dosud)

Od zřízení katedry bylo jí přiděleno místo sekretářky, zprvu na částečný úvazek. Od 1. 9. 1972 místo sekretářky katedry zastává Taťána Blašíková.

Studenti.

Učitelé katedry zajišťují disciplínu matematické analýzy a jejich numerických metod, výuku funkcionální analýzy, teorii pravděpodobnosti a matematické statistiky ve studijních oborech učitelství matematiky pro školy 2. cyklu, v neučitelských stud. oborech matematika a numerická matematika, dále zajišťují výuku matematických disciplín pro nematematické studijní obory: optika a jemná mechanika, optoelektronika, ekologie) a konečně zajišťují výuku základu programování samostatných číslicových počítačů pro všechny studenty University Palackého.

Katedra garantuje výuku studijních oborů matematika (M) a numerická matematika (NM), na nichž studuje ve studijním roce 1975/76 celkem 145 studentů. Jejich rozložení ve studijních oborech a v ročnících dává následující tabulka:

školní rok 1975/76	Ročník				
	1.	2.	3.	4.	5.
1. Matematika	24	20	25	13	19
2. Numerická matematika	28	16	—	—	—

Rigorosní řízení podle vyhlášky č. 26 a 27/Sb. ze dne 27. dubna 1966 se koná od roku 1966 v oboru matematická analýza, a od roku 1975 i v oboru matematická informatika. Absolventi učitelství matematiky pro školy 2. cyklu a absolventi neučitelského studijního oboru matematika a studijního oboru numerická matematika mají možnost získat akademický titul doktor přírodovědy RNDr. po úspěšném rigorosním řízení před rigorosní komisí.

Rigorosní komise pro obor matematická analýza je tříčlenná. Jejím předsedou od r. 1966 je prof. RNDr. Miroslav LAITICH, CSc., a dalšími členy v současné době jsou prof. RNDr. Ladislav Sedláček, CSc., a doc. RNDr. Jindřich Palát, CSc. V komisi proběhlo dosud 31 úspěšných rigorosních řízení a akademický titul RNDr. získali v roce 1966 Jan Voráček, Stanislav Trávníček; v roce 1967 Vlasta Peřinová; v roce 1968 Margita Štěrbová, Božena Věchtová, Jindřich Palát, Svatoslav Staněk; v roce 1969 Jiří Zeman, Jiří Kobza; v roce 1970 Vladimír Vlček, Zdeněk Mikulík, Miloš Háčik; v roce 1971 Vladimír Kubiček; v roce 1972 Josef Hošek, Dagmar Šedová, Jitka Kojecká, Ivana Loučková, Zdeněk Dostál, Rudolf Blaško; v roce 1973 Josef Dočkal, Tomáš Kojecký; v roce 1974 Karel Veselý, Ahmed Mohamed Mahgoub, Jaroslav Běčák; v roce 1975 Arnošt Večerka, Zuzana Braunerová, Milena Kršková, Eva Benešová, Eva Tesaříková; v roce 1976 Jiří Dlabaja, Vladimír Šoustal (do února 1976).

Rigorosní komise pro obor matematická informatika je čtyřčlenná. Jejím předsedou je prof. RNDr. Miroslav LAITICH, CSc., a dalšími členy prof. RNDr. Ladislav Sedláček, CSc., doc. ing. K. Beneš, CSc., RNDr. Milan Král, CSc. Komise zahájila práci loňského roku a schválila témata rigorosních prací prvních uchazečů.

Přírodovědecká fakulta UP spolu s přírodovědeckou fakultou UJEP v Brně vytvořily v roce 1972 společnou komisi pro obhajoby kandidátských disertačních

prací v oboru 0104 — Matematická analýza. Předsedy komise jsou prof. RNDr. Miroslav LAITICH, CSc., a prof. RNDr. Miloš Ráb, DrSc.

Na přírodovědecké fakultě UP obhájili ve vědním oboru matematická analýza před komisí kandidátské disertační práce:

v roce 1972 RNDr. Jindřich Palát (na téma: Transformace prvních integrálů dvou parciálních diferenciálních rovnic 1. řádu);

v roce 1973 RNDr. Miloš Háček (na téma: Speciálne vlastnosti riešení lineárnej diferenciálnej rovnice druhého rádu Jacobiho typu) a získali hodnost kandidáta fyzikálně matematických věd.

Z členů katedry se habilitovali: RNDr. Jan Voráček, CSc. (1969) a RNDr. Jindřich Palát, CSc. (1974).

Vědecká práce členů katedry byla ovlivněna tím, že vedoucí katedry (M. Laitich) a pak i další členové katedry byli členy semináře diferenciálních rovnic akademika O. Borůvky. Orientace vědecké práce i dosažené výsledky jsou proto převážně v oblasti teorie globálních vlastností řešení lineárních diferenciálních rovnic 2. řádu Jacobiho typu, která byla dále rozpracována. Metodami teorie transformace byly vyšetřovány prostory řešení systémů lin. diferenciálních rovnic, dvoj a trojrozměrné prostory spojitých funkcí, vlastnosti řešení průvodní rovnice, otázky Floquetovy teorie apod. Algebraickými metodami byly zkoumány struktury množin rostoucích fází příslušných ke zmíněné dif. rovnici.

Otázky nelineárních rovnic 2., 3. a 4. pádu byly na katedře řešeny J. Voráčkem po jeho návratu ze studijního pobytu na Humboldtově universitě a dalšími členy katedry.

Od roku 1961 byly na katedře řešeny dílčí úkoly státního plánu základního (badatelského) výzkumu. Výsledky výzkumu byly publikovány v 11 časopiseckých publikacích za léta 1966—1970 a v 31 časopiseckých publikacích za léta 1971—1975.

V roce 1973 uspořádala Jednota čs. matematiků a fyziků ve spolupráci s Univerzitou Palackého I. celostátní konferenci o aplikacích matematiky ve dnech 19. až 21. září 1973. Konference byla zařazena do rámce oslav 400. výročí založení university v Olomouci. Organizační zabezpečení konference bylo provedeno členy katedry matematické analýzy ve spolupráci s ostatními matematickými katedrami a s pracovníky Laboratoře výpočetní techniky.

Spolupráce s domácími pedagogicko-vědeckými pracovišti:

Katedra spolupracovala dlouhodobě s katedrou matematické analýzy přírodovědecké fakulty UJEP a MÚ ČSAV v Brně (účast na seminářích ak. O. Borůvky, společné komise pro obhajoby kand. dis. prací, odborné posudky), s katedrou matematiky na VŠD v Žilině (v oblasti výchovy věd. pracovníků), s Laboratoří počítačích strojů VÚT Brno (ext. aspirantura dr. J. Kobzy u prof. dr. M. Zlámala, DrSc.). Členové katedry jsou členy Jednoty čs. matematiků a fyziků a pracují ve výběrech Matematické olympiády.

Vedoucí katedry prof. dr. M. Laitich, CSc., je členem Ústředního výboru (ÚV) Jednoty čs. matematiků a fyziků (JČSMF) a členem Předsednictva ÚV JČSMF. Je členem vědeckého kolegia matematiky ČSAV v Praze, předsedou odborové komise

pro matematiku a fyziku ministerstva školství ČSR a SSR pro přestavbu studia na vysokých školách.

Veřejně prospěšná činnost učitelů katedry je rozsáhlá, zahrnuje funkcionářskou činnost v KSČ, ROH, SSM, SČSP, TJ Slavia, Soc. akademii nejen na Universitě Palackého, ale i v místě bydliště, okrese a v Severomoravském kraji.

Zahraněční styky. Katedra mat. analýzy udržovala zahraniční styky především v rámci družby mezi Universitou Palackého a Universitou Karla Marxe v Lipsku. Uskutečňovaly se vzájemné přednáškové pobyty, zvláště prof. dr. M. Laitocha, CSc., v Lipsku a prof. dr. H. Beckerta a prof. dr. J. Schuhmana a prof. dr. Günthera v Olomouci.

Členům katedry byly umožněny dlouhodobé studijní pobyty na zahraničních vysokých školách

doc. RNDr. Janu Voráčkovi na Humboldtově universitě v Berlíně (1963/64),
na Instituto Matematico DINI ve Florencii, Itálie (1970/71);

RNDr. Jiřímu Zemanovi na fakultě aplikované matematiky Běloruské státní universitě v Minsku (1970/71);

RNDr. Jiřímu Kobzovi na Moskevské státní universitě, fakultě numerické matematiky a kybernetiky (1971/72);

RNDr. Josefu Hoškovi na Ústavu matematiky Jagellonské university v Krakově (1973/74);

RNDr. Dagmar Šedové na Universitě Karla Marxe v Lipsku (1974);

s. Bedřichu Půzovi na Tbiliské státní universitě (1975/76);

RNDr. Jitce Koječkové na přírodovědecké fakultě university v Nice, Francie (1975 až 1976).

Tyto pobyty přispěly nejen k odbornému růstu členů katedry, ale posloužily i ke zkvalitnění výchovně pedagogického procesu, přenesením nových poznatků do vlastní výuky na katedře.

Katedra udržuje kontakty i s katedrou diferenciálních rovnic University Marie Curie-Sklodowské v Lublinu, kde se zúčastňují v posledních dvou letech naši studenti na studentských věd. konferencích a jejich studenti u nás.

Před katedrou stojí v šesté pětiletce značné úkoly. Na pedagogickém úseku půjde o zabezpečení výuky neučitelských studijních oborů numerická matematika a matematická informatika podle nových učebních plánů. Na úseku vědecké práce půjde o plnění dílčího úkolu státního plánu základního výzkumu, který byl již vyššími orgány schválen.

V politickovýchovné práci členů katedry půjde o prosazování cílů Komunistické výchovy, jejíž projekt byl na katedře vypracován a uvádí se v život.

Většina členů katedry má osobní plán zvyšování kvalifikace a je zařazena do řízené vědecké přípravy.

Lze očekávat, že všechny úkoly šesté pětiletky budou katedrou splněny, neboť v rámci iniciativy pracujících uzavřeli členové katedry na počest XV. sjezdu KSČ řadu hodnotných závazků.

4. Katedra metodiky matematiky a elementární matematiky

Katedra byla vytvořena 1. 9. 1963. Bylo nutno z dosavadních pracovníků katedry algebry a geometrie vyčlenit kolektiv, jehož hlavním úkolem je pracovat na problémech teorie vyučování matematice a deskriptivní geometrie na školách druhého cyklu a na problémech elementární matematiky, jejíž obsah nejvíce souvisí s vyučováním na základních a středních školách.

Katedra od svého vzniku má 5 učitelských sil. V současné době na katedře působí 1 profesor, 3 odborní asistenti a 1 asistentka. Vedoucím katedry je prof. dr. Miloslav Zedek. Katedra má samostatnou sekretářku, která je zároveň knihovnicí ve společné knihovně všech matematických kateder i Laboratoře výpočetní techniky. Fotokomora katedry i s příslušenstvím slouží také druhým katedrám matematiky. Katedra má k dispozici dvě pracovny a další dvě pracovny používá společně s katedrou algebry a geometrie.

Katedra se podílí na výuce matematiky a deskriptivní geometrie 172 studentů pro učitelství na školách II. cyklu, 19 studujících při zaměstnání a 72 posluchačů postgraduálního studia v těchto disciplínách: teoretická aritmetika, elementární geometrie, axiomatika geometrie a neeuclidovská geometrie, matematická logika, teorie vyučování matematice a teorie vyučování deskriptivní geometrie. Katedra zajišťuje po obsahové i organizační stránce průběžnou i souvislou pedagogickou praxi všech studentů matematiky nebo deskriptivní geometrie nejvyšších dvou ročníků (za pomoci některých členů druhých matematických kateder).

Členové katedry vypomáhají také katedře matematické analýzy při vedení cvičení z matematické analýzy.

Většina členů katedry — obdobně jako druhých matematických kateder na fakultě — každým rokem překračuje horní mez pedagogického úvazku.

Začínající modernizace vyučování matematice na našich základních a středních školách si klade za svůj cíl připravovat žáky pro úkoly vědy v budoucnosti a pro společenskou potřebu v nejširším pojetí. Modernizační úsilí ve vyučování matematice se všemi výukovými, výchovnými a morálně politickými aspekty je významnou politickou činností zásadního významu. Hlavním nositelem, propagátorem a realizátorem modernizačních myšlenek ve vyučování matematice musí být především učitel a středoškolský profesor matematiky, neboť učitel má rozhodující vliv na to, jakou úlohu v lidské společnosti bude hrát každý jeho žák, jaké životní cíle si vytýčí a jak houževnatě je bude sledovat ve svém životě. Proto těžiště pedagogické práce katedry spočívá v přípravě budoucích středoškolských profesorů matematiky k uvědomělému, nadšenému a úspěšnému plnění výše uvedených cílů a úkolů modernizované výuky matematiky.

V souvislosti s uvedeným zaměřením katedra umožňuje pracovníkům z teorie vyučování matematice také z jiných škol, zejména pedagogických fakult a vysokých škol technických zpracovávat a podávat rigorózní nebo kandidátské disertační práce z teorie vyučování matematiky.

Prof. Zedek je předsedou komise pro udělování akademického titulu RNDr. z teorie vyučování matematice. Dalšími členy této komise jsou prof. dr. Ladislav Sedláček, CSc., a prof. dr. Josef Šimek z katedry algebry a geometrie.

Od vytvoření komise v r. 1970 získalo titul RNDr. 22 pracovníků v teorii vyučování matematice z řad vysokoškolských a středoškolských učitelů. Jejich rigorózní práce jsou zaměřeny na aktuální otázky obsahu, metod a forem modernizace vyučování matematice na středních i základních školách nebo na problémy přechodu ze středních škol na vysoké školy v souvislosti s výsledky výuky matematiky na středních školách. V současné době se připravuje k získání titulu RNDr. u této komise asi 20 doktorantů.

Prof. Zedek je také členem komise pro obhajobu kandidátských disertačních prací z oboru teorie vyučování matematice, společné pro přírodovědeckou fakultu UP v Olomouci a pedagogickou fakultu UK v Praze.

Katedra je školícím pracovištěm pro získání vědecké hodnosti kandidáta věd z oboru teorie vyučování matematice. V současné době se připravuje k získání vědecké hodnosti kandidáta věd 7 pracovníků v teorii vyučování matematice z různých vysokých škol.

Také vědeckovýzkumná práce katedry je orientována především na výzkum nového pojetí vyučování matematice na středních i základních školách. V uplynulém pětiletém období 1971—1975 katedra řešila dílčí úkol rezortního výzkumu MŠ R5-11/1 „Nové pojetí vyučování matematice na středních všeobecně vzdělávacích školách“. Výzkum byl zakončen úspěšným oponentním řízením v r. 1974. Prof. Zedek využil a dále využívá výsledků výzkumu ve své funkci koordinátora autorského kolektivu právě zpracovávaných osmi učebnic matematiky pro gymnázia při koncipování jejich obsahu a didaktické úpravy i při tvorbě metodických průvodců k jednotlivým učebnicím pro vyučující. Výsledků výzkumu také využívají členové katedry ve své rozsáhlé přednáškové činnosti pro středoškolské profesory matematiky o novém pojetí vyučování matematice a také o ideologickém a výchovném působení ve výuce matematiky.

Prof. Zedek referoval o ideologických otázkách v matematice také na několika celostátních konferencích.

Problematikou rezortního výzkumu R5-11/1 se zabývala většina publikací členů katedry.

Katedra se podílela také na fakultním geometrickém výzkumném úkolu „Ternární struktury“ katedry algebry a geometrie.

Katedra — vzhledem k svému zaměření — věnovala zvláštní pozornost prohlubování ideologického působení ve výuce a zabývá se filosofickými, ideologickými a morálně politickými otázkami matematiky a její výuky také ve své vědeckovýzkumné činnosti.

V r. 1974 uspořádala katedra ve spolupráci s některými pracovníky druhých matematických kateder přírodovědecké a pedagogické fakulty celouniverzitní

ideologickou konferenci o filosofických a ideologických otázkách ve výuce matematiky na vysoké škole.

V posledních pěti letech katedra uspořádala ve spolupráci s pobočkou Jednoty čs. matematiků a fyziků v Olomouci nebo ve spolupráci s katedrou matematiky pedagogické fakulty UP v Olomouci tři celostátní konference o novém pojetí vyučování matematice, o problematice výchovy učitelů matematiky na přírodovědeckých a pedagogických fakultách a o dalším rozvoji teorie vyučování matematice. Poslední z těchto konferencí v listopadu 1975 se konala za aktivní účasti hostů z univerzity K. Marxe v Lipsku, univerzity M. Skłodowské v Lublině, Vysoké školy pedagogické v Krakově a Pedagogického institutu v Halle.

Družební styky má katedra také s pracovníky v teorii vyučování matematice Pedagogického institutu V. I. Lenina v Moskvě. Prof. Zedek je členem Národní subkomise pro vyučování matematice Mezinárodní komise pro vyučování matematice (ICMI).

Katedra udržuje bohaté styky s řadou pracovníků v teorii vyučování matematice na matematicko-fyzikální fakultě v Praze, na přírodovědeckých fakultách v Brně, Bratislavě a v Košicích a rovněž s řadou těchto pracovníků na téměř všech pedagogických fakultách ČSSR. Prof. Zedek je členem komise MŠ SSR pro přípravu osnov matematiky pro gymnázia. Katedra plní funkci koordinátora, spoluautora a recenzenta při tvorbě osmi učebnic matematiky pro gymnázia ve spolupráci s VÚP v Praze i s VÚP v Bratislavě.

Významné úkoly plní pracovníci katedry pro školskou praxi. Pravidelně přednášejí na odborném a ideologickém školení středoškolských profesorů i učitelů základních škol, zajišťují odborný a metodický patronát nad speciálními matematickými třídami gymnázia v Bílovci, pečují o matematickou část časopisu Matematika a fyzika ve škole (RNDr. S. Židek jako výkonný redaktor pro matematiku, prof. dr. M. Zedek je člen redakční rady). V Severomoravském kraji ve spolupráci s druhými matematickými katedrami zajišťují významnou soutěž matematickou olympiádu (prof. Zedek je předsedou KV MO).

Péče katedry o pojetí, obsah a rozsah učitelského studia matematiky na přírodovědeckých fakultách se projevuje ve spolupráci katedry s oborovou komisí MŠ pro studium matematiky a fyziky na vysokých školách (vedoucí komise prof. Laitoch).

Veřejně prospěšná činnost členů katedry je rovněž poměrně rozsáhlá. Jde především o práci ve fakultním nebo celouniverzitním měřítku v řadě komisí (pro pedagogickou, politickovýchovnou práci, pro automatizované systémy řízení), ve společenských organizacích, ve vědeckých radách, ve funkcích vedoucích učitelů ročníků a skupin, dále o práci mimo univerzitu ve stranických funkcích, ve školských institucích, v Jednotě čs. matematiků a fyziků aj., a to v místním, regionálním i celostátním rozsahu.

Svou další pedagogickou činnost budou členové katedry zkvalitňovat důslednějším využíváním výsledků vlastní vědeckovýzkumné práce i nejnovějších výsledků vědeckého bádání a publikovaných praktických zkušeností. V seminářích z metodiky

matematiky jde především o účinnější ideologickou a morálně politickou přípravu budoucích středoškolských profesorů matematiky.

Do nových studijních plánů bude zařazena také disciplína Dějiny matematiky. Katedra připravuje náplň a pojetí tohoto významného předmětu, jehož hlavním cílem je seznámit budoucího učitele matematiky s vývojem matematiky v rámci společenského dění, aby tak mohl ve svém učitelském působení pomocí historických prvků podněcovat zájem žáků o matematiku, rozvíjet jejich tvořivost a hlavně formovat jejich vědecký světový názor.

Ve vědeckovýzkumné práci se katedra v rámci rezortního výzkumu zaměří na vzdělávací a výchovný význam některých významných témat školské matematiky (algebraické struktury, zobrazení a funkce, axiomatika geometrie apod.).

Výzkum v geometrii bude zaměřen na algebraické metody v projektivních geometriích.

Výsledků výzkumu bude použito také při práci na nových učebnicích matematiky pro gymnázium (které mají být zpracovány do r. 1978), při patronátě nad matematickými třídami gymnázia v Bílovci, v péči o nadané studenty — řešitele úloh MO i v další přednáškové činnosti pro učitele a středoškolské profesory matematiky.

V říjnu 1976 katedra uspořádá druhou ideologickou konferenci oboru matematiky na UP.

5. Vznik Laboratoře výpočetní techniky Univerzity Palackého a její poslání

V roce 1962 povolilo ministerstvo školství a kultury ČSR na přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého výuku studijního zaměření numerická matematika. Tím se rozumělo odborné studium matematiky, v němž byly zdůrazněny prvky numerické algebry i analýzy a kde se také objevilo jako disciplína programování pro samočinné číslicové i analogové počítače. Bylo to v době II. generace samočinných číslicových počítačů a vedení přírodovědecké fakulty začalo intenzivně usilovat o vybudování výpočetního centra, v němž by se prováděla praktická část výuky a jež by také bylo vhodným pomocníkem vědeckovýzkumných pracovišť univerzity.

V ČSSR bylo tehdy ještě počítačů velmi málo, sortiment roztráštěný, většinou západní produkce, ale n. p. Kancelářské stroje měl již určité smlouvy s producenty socialistického tábora. V polovině šedesátých let se k nám začaly dovážet serie sovětských počítačů MINSK a polských počítačů ODRA. Po delších jednáních s n. p. Kancelářské stroje, Hradec Králové, zakoupilo MŠ pro Univerzitu Palackého počítač ODRA 1003, jakožto hardwareový zárodek výpočetního centra. Velká potíž byla s jeho umístěním, neboť katedry rozšiřující se přírodovědecké fakulty zaplnily všechny její budovy do posledního místa. Nakonec se našlo východisko ve čtyřech místnostech kolejí v budově Gottwaldova 15, a v nich dne 26. 9. 1966 začali pracovníci n. p. Kancelářské stroje s montáží počítače. Tento den je tedy zrodem dnešní Laboratoře výpočetní techniky UP a slaví-li naše Alma Mater 30. výročí

svého obnovení, slaví LVT letos své desáté narozeniny. Začátky byly skromné po všech stránkách: samotný počítač byl, jak bylo řečeno, druhé generace, ale z její starší poloviny — typické seriové pojetí s relativně pomalým chodem. Měl však celkem dobře konstruovaný autokód MOST, v němž se běžně programovalo a prováděla se cvičení, i když výuka sama spočívala v ALGOLu 60 resp. v jeho subsetu ALCOR.

Obecná směrnice MŠ zněla: výpočetní středisko má úkoly pedagogické, vědecko-výzkumné a má napomáhat správě vysoké školy. Tento poslední bod bylo nutno brát se značnou rezervou, neboť konfigurace počítače byla typicky vědecko-technická. Nicméně v intencích MŠ byla prováděna praktická část cvičení z oboru programování a mnohá vědecká pracoviště UP se přihlásila se svými požadavky výpočetních prací, především Laboratoř optiky PF a Oddělení nukleární medicíny LF, lékařská fyzika (skupina statistiky). atd., Mnoho naší energie spotřebovaly odborné konzultace: málo pracovníků vědělo, do jaké míry má být úloha pro výpočetní centrum připravena, takže mnohdy se na nás přesouvala i stránka formulační. I když mnohé z této problematiky jsme překonali v počáteční době, je nutno připustit, že tyto problémy máme dodnes. Tehdy byla situace jen potud těžší, že se objevovaly častěji a že nás bylo málo — 7 pracovníků včetně servisního technika. Kromě toho vznikly nadstavbové úkoly: středisko bylo prvním takovým zařízením v celé olomoucké oblasti. V důsledku toho jsme poskytovali konzultace podnikům širokého okolí a ve volné kapacitě (programovací i strojové) řešili pro ně mnoho úkolů, např. pro n. p. Sigma, Olomouc-Lutín, Výzkumný ústav gumárenské a plastikářské technologie, Gottwaldov, Výzkumný ústav oděvní, Prostějov, Agroprojekt, Olomouc, atd. Potřeby školy stále narůstaly a zakrátko bylo zřejmé, že stávající velikost střediska je nedostačující. Vedení UP a přírodovědecké fakulty usilovalo o posílení tohoto útvaru po všech stránkách: hardwareové i kádrové. Po delších jednáních a osobní návštěvě pracovníků střediska u výrobců v SSSR zakoupilo MŠ pro Univerzitu Palackého samočinný počítač MINSK 22 M, k jehož instalaci došlo počátkem roku 1969. Samozřejmě, že bylo nutno řešit velmi palčivou otázku umístění této nové jednotky a nově přibývajících pracovníků. Východisko se našlo ve spolupráci s patronátním závodem UP, Moravskými Železárnami, které univerzitě pronajaly místnosti, jež původně měly sloužit jinému účelu. Tato okolnost stejně jako fakt, že výpočetní středisko bylo fyzicky rozděleno na dvě pracoviště, způsobovaly, že na nastoupené řešení nebylo možno pohlížet než jako na provisorium.

Řízení práce střediska, jeho pedagogický projev i efektivnost využití samočinných počítačů bylo takto zeslabeno. Nicméně toto provisorium trvalo 7 let. Teprve příchod samočinného počítače TESLA 200 vyvolal radikální změnu, jak bude níže uvedeno.

Jakkoliv se tedy pracovalo za ztížených podmínek, vznikala od této doby jistá dělba práce a organizační uspořádání, které se stalo základem dnešní organizace. Především vznikla skupina technická — jako servisní útvar pro samočinný počítač MINSK 22 M a jeho celkem dobré periferní doplňky. Počet pracovníků vzrostl

takto na 20 a v matematicko-programátorské části se počátkem 5. pětiletky začaly rýsovat pracovní skupiny:

1. pro numerickou a aplikovanou matematiku a informatiku,
2. pro formální jazyky a základní software a

3. pro analýsu a programování úloh z oblasti hromadného zpracování dat, které existují dodnes a jsou zakotveny v provozním řádu Laboratoře výpočetní techniky. Uvedené pracovní skupiny jsou doplněny pracovní skupinou operátorů samočinného počítače, skupinou přípravy dat a systémovými programátory.

Toto uspořádání vzniklo v důsledku rozšiřující se činnosti LVT a také v důsledku instalace dalšího samočinného počítače TESLA 200, který v současné době zahajuje zkušební provoz. Dříve než toto mohlo nastat, bylo třeba vykonat mnoho práce, především nalézt a vybudovat definitivní areál pro Laboratoř výpočetní techniky.

Získání dalšího samočinného počítače bylo v intencích vedení UP asi od roku 1972 a vedlo k němu fyzické i morální stárnutí počítače MINSK 22 M (samočinný počítač ODRA 1003 byl mezitím vhodně odprodán). V průběhu roku 1973 proběhla jednání mezi MŠ, Ústředím pro výpočetní techniku TESLA a vedením UP, jež vedla k podpisu smlouvy o dodání počítače TESLA 200. Jeho umístění nutně řešilo též otázku nového areálu LVT. Bylo nalezeno ve vhodné adaptaci posluchárny č. 1 ve dvorním traktu budovy přírodovědecké fakulty, Leninova 26. Adaptace byly velmi náročné, zejména horizontální rozdělení objektu, zavedení klimatizace a vhodného elektrického rozvodu. Nicméně díky technickému oddělení rektorátu UP, pracovním četám údržby a nesčetným brigádám všech pracovníků UP, především všech zaměstnanců LVT, podařilo se tyto adaptační práce zvládnout asi za půldruhého roku.

Dnešní umístění LVT je tedy v zadním traktu budovy Leninova 26 a v přízemí části budovy Gottwaldova 15 (vedení LVT a děrovna). Sál počítačů v budově Leninova 26 má unikátní rozměry (200 m²) a pojme oba počítače: MINSK 22 M i TESLA 200. Počítáme s tím, že z dvojice počítačů vždy jeden může být nahrazen novějším zařízením. Počet pracovníků vzrostl na 45. Na doporučení MŠ začlenil rektor UP Laboratoř výpočetní techniky pod přímé řízení Univerzity Palackého. Název Laboratoř výpočetní techniky UP místo původního označení Výpočetní středisko byl zaveden v r. 1971 v důsledku komplexnosti práce LVT.

Podívejme se nyní na práci LVT a na dosažené výsledky podrobněji. Práce LVT je řízena plánem hlavních úkolů, který je konsultován v Poradním sboru pro výpočetní techniku (otázky priority úkolů, spolupráce s vědeckovýzkumnými pracovišti UP apod.) a schvalován rektorem UP. Základní poslání LVT zůstává nezměněno: pedagogická činnost, spolupráce s vědeckovýzkumnými pracovišti UP a řešení úloh, vedoucích k racionalizaci správy školy: Ve volné kapacitě provádí LVT konstrukci programů pro podniky olomoucké oblasti eventuálně odprodej strojového času. V uplynulých pěti letech se tyto směry rozvíjely takto:

Pedagogická činnost

LVT zajišťuje praktickou část cvičení výuky programování a numerických metod pro studijní zaměření numerická matematika včetně předběžných konzultací. Všechna tato cvičení jsou realizována uzavřeným provozem.

V letech 1972 a 1973 uskutečňovali pracovníci LVT v plné míře všeobecnou výuku programování na všech fakultách UP. Tato činnost byla později převedena na pedagogické pracovníky katedry matematické analýsy. Příslušné skriptum je kolektivním dílem matematicko-programátorských pracovníků LVT.

Dvě disciplíny zaměření numerická matematika jsou přímo svěřeny pracovníkům LVT, a to teorie kompilátorů a teorie řízení průmyslových podniků.

Do pedagogické činnosti také patří okolnost, že ředitel LVT je členem subkomise pro odbornou matematiku oborové komise matematika-fyzika, kde koordinuje matematickou informatiku. V uplynulém roce komise vypracovala nomenklaturu studijních oborů, příslušné studijní plány a sylaby přednášek. Paralelně je tato problematika sledována v Poradním sboru pro výpočetní techniku, jehož je ředitel LVT rovněž členem.

Vědeckovýzkumná činnost

Vědeckovýzkumná práce LVT spočívá jednak ve spolupráci s jinými vědeckovýzkumnými pracovišti UP (event. externími podniky), jednak je LVT zapojena do dílčího úkolu státního plánu, což je vlastní vědeckovýzkumná činnost. Pokud se týká prvé skupiny, běží o spolupráci různé úrovně (tj. v úkolech státních, resortních, zadavatelských). Práce jsou prováděny v rámci tří shora uvedených odborných skupin. Během několika let je možno zaznamenati tyto významné spolupráce:

Laboratoř optiky PF (fyzikální statistiky v problematice koherence, holografické zobrazení, automatické korigování optických soustav),

Oddělení nukleární medicíny LF UP (kvantitativní hodnocení průtoku krve mozkiem, plošná radiace isotopů),

Katedra odborné tělesné výchovy (aplikace faktorové analýsy v metodách treningu),

Katedra sociologie FF a jiné katedry (sociologické průzkumy různého druhu, aplikace programu UNISOC-LUP a jeho nadstaveb),

Katedry LF (rešeršní práce — zpracování záznamů o pacientech z různých hledisek).

Pokud se týká externích prací, můžeme konstatovat, že jich ubývá, což je způsobeno tím, že většina podniků má již vlastní výpočetní centra nebo odborné skupiny, namnoze složené z absolventů numerická matematika, takže se stávají soběstačnými. Pouze tři olomoucké podniky mají s LVT vědeckovýzkumnou spolupráci, a to:

Teplotechna, Olomouc (výpočet přestupu tepla v různých variantách pecí),
Výzkumný ústav veterinární, Olomouc (optimalisace výživy dobytka),
Výzkumný ústav zelinářský, Olomouc (statistické hodnocení šlechtění rostlin).

Zejména poslední dvě spolupráce jsou pro olomouckou oblast a její ekonomiku velmi důležité. Je třeba uvést, že v poslední době přistupujeme ke kooperaci vyššího typu. Univerzita jako celek má navázanu komplexní spolupráci s některými významnými podniky, a na ní se LVT vhodně podílí. Jsou to zejména podniky: TESLA Rožnov, TESLA Valašské Meziříčí, MEOPTA Přerov a Uničovské strojírny, Uničov.

V uplynulém pětiletí bylo v LVT vyřešeno 70 úkolů popsané povahy a asi 20 interních úkolů (doplňování software i hardware). Druhá skupina, tj. vlastní vědecko-výzkumná činnost LVT, spočívá v tom, že někteří pracovníci byli zapojeni do dílčího úkolu státního plánu: Vlastnosti integrálů obyčejných diferenciálních rovnic (I-4-1/4) analysou a numerickým hodnocením asymptotických rozvoju a některých transcendentních funkcí.

Úkol jako celek byl uzavřen a kladně oponován dne 20. 1. 1976. Z tématu vznikly dvě rigorosní práce. Pokračování v státním úkolu 6. pětiletého plánu: Teorie výpočtových procesů a systémů (I-5-5) se předpokládá.

Správa školy

Úlohy vedoucí k racionalizaci správy školy jsou především koncentrovány do dílčího úkolu státního plánu: Automatizovaný systém řízení vysoké školy, oblast výchovně vzdělávací (SPEV-V-2/12-01) a ekonomická (SPEV-V-2/12-04). V LVT jsou řešeny tyto části: obsazování kolejí, výpočet stipendií, příjímání řízení a agenda JEP a výpočet mezd. Mimo tento úkol zatím se provádí skladová agenda a připravuje se agenda základních prostředků.

Pracovníci LVT uveřejnili 12 vědeckých článků a sdělení v odborných časopisech, z toho 7 v zahraničí. Měli rovněž aktivní účast na konferencích a sjezdech (7 referátů, z toho 1 v zahraničí). Kolektiv LVT je mladý (věkový průměr 30 let). Je potěšitelné, že 7 pracovníků získalo titul RNDr. a v letošním roce je plánován nástup do vědecké aspirantury u dvou pracovníků. Odborný růst je zajišťován návštěvou seminářů a kursů, postgraduálním studiem a nadstavbovými školeními. Byly uskutečněny 3 delší zahraniční stáže (SSSR, PLR) a pět kratších pobytů na vědeckovýzkumných pracovištích v cizině. V současné době se připravuje smlouva o spolupráci s výpočetním centrem Univerzity Karla Marxe v Lipsku.

Paralelně s odborným růstem LVT jde politický růst kolektivu. V roce 1972 byly ustaveny dva kolektivy soutěžící o titul BSP, v roce 1975 mládežnický kolektiv. Soutěž kolektivů byla v první fázi úspěšně ukončena udělením bronzového odznaku. Nástup do další soutěže o stříbrný odznak je ve znamení hodnotných pracovních závazků k XV. sjezdu KSČ. Významná je též práce soudruhů v ČSVTS. Osm pracovníků LVT je významně zapojeno ve veřejných funkcích složek Národní fronty.

Do roku 1976 vstupuje LVT s cílem efektivního využití samočinného počítače TESLA 200. Bude to náročná práce: každý nový počítač znamená, že se začíná nějak od začátku, což platí zejména tehdy, jde-li o nový počítač „téměř“ třetí generace. Čím větší úkoly, tím větší je uspokojení při jejich plnění. To je krédem pracovníků LVT nejen vzhledem k novému počítači, ale do celé 6. pětiletky.